

DÔVODOVÁ SPRÁVA

A. Všeobecná časť

Návrh zákona o niektorých opatreniach v súvislosti so situáciou na Ukrajine (ďalej len „návrh zákona“) sa predkladá ako iniciatívny materiál.

Návrh zákona reaguje na aktuálny nepriaznivý vývoj na Ukrajine po uznaní separatistických oblastí Donecka a Luhanska na východe jej územia Ruskou federáciou a následnej ruskej vojenskej invázie na Ukrajinu. Tento nepriaznivý vývoj môže vyústiť do masovej migrácie cudzincov na naše územie. V dôsledku toho bude potrebné realizovať opatrenia hospodárskej mobilizácie, a to najmä vecné plnenia s ohľadom na potrebu zabezpečenia ubytovania cudzincov, organizáciu dopravného zabezpečenia, organizáciu zdravotníckeho zabezpečenia a prípadne s tým súvisiace uloženie pracovnej povinnosti. Realizácii týchto opatrení musí predchádzať vyhlásenie príslušnej krízovej situácie. Navrhuje sa preto zakotviť do zákona o civilnej ochrane hromadný prílev cudzincov ako udalosť, ktorá umožňuje vyhlásenie mimoriadnej situácie. Súčasťou návrhu zákona je aj novela zákona o azyle, ktorá umožní vláde Slovenskej republiky vyhlásiť poskytovanie dočasného útočiska aj bez rozhodnutia Rady Európskej únie a precizujú sa ustanovenia, ktoré upravujú poskytnutie dočasného útočiska. Úpravou zákona o kybernetickej bezpečnosti sa sleduje cieľ zamedziť šíreniu škodlivého obsahu na internete prostredníctvom nového inštitútu „blokovania“.

Návrh zákona bude mať negatívny vplyv na rozpočet verejnej správy. Nebude mať vplyv na podnikateľské prostredie, sociálne vplyvy, vplyvy na informatizáciu, na služby pre občana, na životné prostredie a manželstvo, rodičovstvo a rodinu.

Negatívny vplyv na rozpočet verejnej správy je vyvolaný potrebou navýšenia štyroch funkčných miest pre Národný bezpečnostný úrad v súvislosti s novo navrhovaným inštitútom „blokovania“ škodlivého obsahu na internete.

Návrh zákona je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi, nálezmi Ústavného súdu Slovenskej republiky, medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná, zákonmi a ostatnými všeobecne záväznými právnymi predpismi a súčasne je v súlade s právom Európskej únie.

B. Osobitná časť

K čl. I

Aktuálny nepriaznivý vývoj situácie na Ukrajine po uznaní separatistických oblastí na východe jej územia Ruskou federáciou a následných ruských vojenských operácií na území Ukrajiny ukázal potrebu dôslednej prípravy Slovenskej republiky na dopady takéhoto vývoja, ktoré môžu vyústiť do masovej migrácie cudzincov na naše územie. V dôsledku toho bude potrebné realizovať aj opatrenia, ktoré náš právny poriadok spája práve s manažmentom krízových situácií. Uplatneniu týchto opatrení v praxi však nevyhnutne musí predchádzať vyhlásenie príslušnej krízovej situácie. Navrhuje sa preto zakotviť do zákona o civilnej ochrane hromadný prílev cudzincov ako udalosť, ktorá umožňuje vyhlásenie mimoriadnej situácie. Po jej vyhlásení sa budú môcť realizovať príslušné opatrenia hospodárskej mobilizácie, a to najmä vecné plnenia s ohľadom na potrebu zabezpečenia ubytovania cudzincov, organizáciu dopravného zabezpečenia alebo organizáciu zdravotníckeho zabezpečenia, prípadne s tým súvisiace uloženie pracovnej povinnosti.

K čl. II

K bodu 1 (§ 29 ods. 2)

Umožňuje sa, aby mohla vláda vyhlásiť poskytovanie dočasného útočiska aj bez rozhodnutia Rady Európskej únie. Vytvárajú sa tým predpoklady na riešenie dôsledkov masívneho prílevu cudzincov na územie našej republiky ako reakcie na prípadný ozbrojený konflikt v dôsledku eskalácie napätia po uznaní separatistických oblastí na východe Ukrajiny Ruskou federáciou.

K bodu 2 (§ 30 ods. 1)

Explicitne sa ustanovuje moment začatia konania o poskytnutie dočasného útočiska. Zastupovanie maloletých a povinnosť maloletého byť prítomný pri podávaní vyhlásenia z dôvodu zamedzenia fiktívnym žiadosťami o poskytnutie dočasného útočiska sa navrhuje riešiť obdobne ako v konaní o udelenie azylu. Tiež sa riešia prípady, kedy sa konanie o poskytnutie dočasného útočiska nezačne.

K bodom 3 a 5 (§ 31 ods. 3, 4 a § 31 ods. 7 písm. f))

Takisto, ako je to v prípade konania o udelenie azylu, nebude potrebné žiadať o poskytnutie dočasného útočiska vo vzťahu k deťom narodeným na území Slovenskej republiky cudzinke žiadajúcej o poskytnutie dočasného útočiska alebo cudzinke, ktorej sa poskytlo dočasné útočisko. Tieto deti budú žiadateľmi priamo zo zákona, ich zákonný zástupca však bude povinný v ustanovenej lehote poskytnúť údaje potrebné na rozhodnutie. Nesplnenie tejto povinnosti bude mať za následok zastavenie konania o poskytnutie dočasného útočiska vo vzťahu k tomuto dieťaťu.

K bodu 4 (§ 31 ods. 6)

Vzhľadom na možný veľký nápor na rozhodovanie migračného úradu v súvislosti s hromadným prílevom cudzincov môžu byť súčasné lehoty na rozhodovanie nepostačujúce, a preto sa navrhuje ich predĺženie z 15 dní na 30 dní. Okrem toho sa pojmovo zosúladí zákon o azyle so zákonom o štátnej službe.

K bodu 6 (§ 31 ods. 8 a 9)

Legislatívno-technická úprava odkazov v súvislosti s vložením nových odsekov do § 31.

K bodu 7 (§ 31 ods. 11)

Je žiaduce doplniť dôvody na zamietnutie žiadosti o poskytnutie dočasného útočiska aj o prípady, ktoré sú dôvodom na zrušenie poskytnutého dočasného útočiska a môžu sa uplatniť už v konaní o jeho poskytnutí. Ide predovšetkým o zistenia závažnej trestnej činnosti cudzincov, resp. skutočnosti, kedy ich možno považovať za nebezpečných pre bezpečnosť Slovenskej republiky.

K bodu 8 (§ 32 ods. 1 písm. e) a f))

Doplňajú sa dôvody zániku poskytovania dočasného útočiska vo vzťahu k poskytnutiu ochrany iným členským štátom Európskej únie alebo získaniu pobytu bez časového obmedzenia iným štátom. V týchto prípadoch je ďalšie poskytovanie dočasného útočiska na území Slovenskej republiky neodôvodnené.

K bodom 9 a 10 (§ 35 a § 36 ods. 1)

Vo vzťahu k cudzincom žiadajúcim o poskytnutie dočasného útočiska a odídencom je potrebné rozšíriť aj aplikáciu § 23d, ktorý sa týka maloletých.

K čl. III

K bodu 1 (§ 5 ods. 1)

Doplnením ustanovenia § 5 ods. 1 dochádza k úprave právomocí Národného bezpečnostného úradu (ďalej len „úrad“), ktorou sa zavádza inštitút „blokovania“, ktorý slúži na efektívne zamedzenie šírenia škodlivého obsahu na internete v súlade so vznesenou spoločenskou požiadavkou na zabezpečenie dôveryhodnosti služieb a aktivít poskytovaných prostredníctvom internetu a ochrany práv osôb zúčastňujúcich sa na týchto aktivitách, ako aj ochrany konečného užívateľa týchto služieb. Škodlivých aktivít na internete z roka na rok pribúda šírením škodlivého obsahu ako aj šírením dezinformácií a zavádzajúcich kampaní.

K bodu 2 (§ 27b)

V záujme zabezpečenia dôveryhodnosti služieb a aktivít poskytovaných prostredníctvom internetu a ochrany práv osôb zúčastňujúcich sa na týchto aktivitách, ako aj ochrany konečného užívateľa týchto služieb bola vznesená spoločenská požiadavka efektívneho zamedzovania škodlivých aktivít alebo škodlivého obsahu na internete. Zároveň rastie sofistikovanosť útokov a s neustále prebiehajúcou informatizáciou spoločnosti aj riziká spojené s úspešne vykonanými útokmi. Typy škodlivých aktivít spadajú do kompetencie rôznych štátnych orgánov. Množstvo útokov je vykonávaných buď plošne (napr. phishingové kampane lákajúce veľké množstvo používateľov kliknúť na rozoslaný link), alebo na svoju činnosť využíva identifikovateľný škodlivý obsah alebo sieťovú infraštruktúru (napr. riadiace servery botnet sietí, DNS servery k nim smerujúce, zariadenia vykonávajúce DDOS útoky a pod.). Z tohto dôvodu mnohé krajiny zavádzajú legislatívne podmienky a technické prostriedky na blokovanie nežiadúceho obsahu, IP adries, domén, URL, súborov a podobne. Úrad na túto potrebu adekvátne reaguje a svoje odborné schopnosti a kompetencie, ktoré využíva pri riešení kybernetických bezpečnostných incidentov primerane aplikuje aj na iné škodlivé aktivity na internete. Blokovanie infikovaných domén a IP adries je nutné považovať za reaktívne opatrenie vedúce k zamedzeniu prístupu k škodlivému obsahu. Dôvody, prečo využiť tento prostriedok, je možné zhrnúť do niekoľkých bodov:

1. Ochrana používateľov napadnutých služieb a nevedomých používateľov podvodných služieb - ak je na šírenie škodlivého obsahu, vylákание údajov alebo na ilegálne aktivity

zneužitá legitímna doména alebo služba; zablokovanie obsahu alebo konkrétneho URL zabezpečí ochranu používateľov, ktorí túto službu alebo doménu využívajú.

2. Zmiernenie alebo zamedzenie škodlivých následkov - blokovaním domén a IP adries so škodlivým obsahom či phishingom je takisto možné dosiahnuť zmiernenie následkov v podobe menšieho dopadu na potenciálne obeť, resp. zasiahnutých používateľov. Rovnako aj včasným blokovaním možno zabezpečiť úplné zamedzenie škodlivých následkov, pretože nemusí dôjsť napríklad k stiahnutiu škodlivého obsahu alebo k dokončeniu všetkých fáz phishingovej kampane.

3. Zastavenie šírenia škodlivého obsahu - v tomto bode ide najmä o šírenie malvéru, existenciu riadiacich serverov pre botnety, phishingové stránky a pod. Domény a IP adresy s takýmto obsahom sú využívané útočníkmi na nelegitímne ciele a ich blokovanie bráni ďalšiemu šíreniu takéhoto škodlivého obsahu.

Navrhované ustanovenie upravuje, že úrad vykonáva blokovanie v rámci riešenia kybernetického bezpečnostného incidentu. V rámci riešenia kybernetického bezpečnostného incidentu vydá úrad rozhodnutie o blokovaní, v ktorom určí metódu (spôsob) blokovania a blokovanie vykoná. Spôsob blokovania musí vychádzať z metód uvedených vo všeobecne záväznom právnom predpise, ktorý vydá úrad.

Samozrejme, ide o krajný prostriedok, nástroj, ktorý predstavuje zásah do práv subjektov, ale zároveň predstavuje aj riešenie kybernetického bezpečnostného incidentu v prípade, kedy sú iné nástroje neúčinné a protiprávna, resp. škodlivá aktivita naďalej pokračuje a ohrozuje konečného užívateľa. Zodpovednosť za prípadnú škodu znáša úrad.

Účelom ustanovenia je teda v konečnom dôsledku výšenie obranyschopnosti Slovenskej republiky voči kybernetickým útokom na významné informačné systémy z externého prostredia (internetu), najmä voči šíreniu škodlivého kódu zo sietí infikovaných počítačov a šíreniu škodlivej aktivity z IP adresného rozsahu SR.

Rozhodnutiu úradu o blokovaní sa musí každý povinný subjekt podriaďovať. Keďže ide o zásahy na rôznych úrovniach regulácie, úrad pri takomto zásahu môže požadovať súčinnosť rôznych zainteresovaných subjektov. Zmyslom je, aby blokovanie bolo vykonané s ohľadom na spojené riziká, aby bolo účelné, efektívne a zmysluplné.

K bodu 2 (§ 27c)

V nadväznosti na predchádzajúci paragraf sa ustanovuje možnosť vykonať blokovanie aj na základe žiadosti iného subjektu. Takouto žiadosťou sa rozumie vykonateľné rozhodnutie konkrétneho oprávneného subjektu podľa osobitných predpisov. Úrad v tomto prípade toto rozhodnutie vykoná s náležitou odbornosťou. Zákon dáva každému takémuto subjektu možnosť požiadať úrad o spoluprácu ešte pred vydaním svojho rozhodnutia, čím je možné predchádzať technicky nerealizovateľným rozhodnutiam či neprimeraným zásahom.

K bodu 3 (§ 32 ods. 1)

Doplňa sa splnomocňujúce ustanovenie na vydanie vykonávacieho predpisu o pravidlách blokovania.

K bodu 4 (§ 33 ods. 1)

Legislatívno-technická úprava z dôvodu potreby aktualizácie vnútorných odkazov.

K čl. IV

Účinnosť zákona sa navrhuje dňom vyhlásenia z dôvodu invázie ruských vojsk na Ukrajinu a potreby okamžitej reakcie na ňu.